Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 177. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, СУБОТА, 15-го ВЕРЕСНЯ (SEPTEMBER) 1956. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 177. VOL. LXIII.

СТІВЕНСОН ЗАКЛИКАЄ ДО ПОХОДУ ЗА „НОВУ АМЕРИКУ"

ДЕМОКРАТИЧНИЙ КАНДИДАТ ТВЕРДИТЬ, ЩО АЙЗЕНГАВЕР З ОГЛЯДУ НА СТАН ЗДОРОВ'Я ВІДДАЄ ПРОВІД НІКСОНОВІ; ВІРИТЬ В ДЕМОКРАТИЧНУ ПЕРЕМОГУ В ВИБОРАХ

Гаррісбург, Па. — Демократичний кандидат на президента Адлей Е. Стівенсон відкрив формально виборчу кампанію на зборах-обіді, прибуток якого призначений на виборчий фонд. В своїй промові Стівенсон заявив, що ціллю демократів в цих виборах є збудити американського велетня, щоб він маршував до створення „Нової Америки". — Він найгостріше досі заатакував президента Айзенгавера, підкреслюючи те, що він не може вповні працювати з огляду на стан здоров'я, і тому провід світу і провід цієї країни переходить в руки віце-президента, бо сам Президент „не є паном в своєму домі". Майбутній провід Республіканської партії переходить до „очевидного наслідника — спадкоємця" віце-президента Річарда М. Ніксона. З цієї промови Стівенсона виходить, що демократи зроблять з недуги Президента головну виборчу проблему, і нею будуть послуговуватися в виборчій кампанії. Цю промову Стівенсона передавали численні радіові і телевізійні програми по цілій країні, і це коштувало демократів коло 200.000 долярів. Та на цьому обіді демократи мали поважний прибуток, бо в ньому взяло участь коло 8,500 осіб, які за нього платили по 50 долярів. Обід відбувався в стейтовому Виставовому будинку. Стівенсон завзято атакував уряд президента Айзенгавера і атакував також і особу Президента без давнішої поміркованости. Юрба слухачів переривала промову Стівенсона аж 25 разів, а при кінці зробила йому довшу овацію. Стівенсон казав, що „мряка, яка досі закривала дії республіканського уряду, підноситься вгору, і з-поза неї видно цю півправду самоводолення республіканців, яким вони себе оточили, а народ бачить вкінці, що не все є в порядку, в Вашингтоні і в світі". Президент, казав Стівенсон, втратив провід партії, і це сталося тому, що Айзенгавер сам того не хоче і тому, що він по части і мусить те робити. „Кожний із співчуттям дивиться на те, що Президент став тільки таким Президентом, який може тільки частинно працювати, але ми не можемо зрозуміти, і ми не хочемо погодитися з таким фактом, щоб влада Президента переходила до рук тих людей, які працюють, але роблять це не для всього народу, тільки для окремої групи великих підприємців". Стівенсон казав, що ця ситуація щораз більше погіршується, бо „який вплив може мати Президент на свою партію, яка зацікавлена тільки в тому, щоб він виграв вибори для неї", а не хоче підтримувати в Конгресі, де дуже часто демократи мусіли обороняти програму Айзенгавера. Та в майбутньому республіканські провідники не будуть залежні навіть хоч трохи від Айзенгавера, тільки від „очевидного спадкоємця його — містера Ніксона". А Ніксон керує щораз далі вниз, без огляду на те, які вітри віють. Крім Стівенсона промовляв і кандидат на віце-президента сенатор Естес Кіфовер, який твердив, що республіканці програють вибори 6-го листопада, бо нарід виступить проти того, щоб уряд підтримував тільки групу людей — великих підприємців. І Стівенсон і Кіфовер заявляли, що вибори в стейті Мейн є знаком того, що ціла країна буде голосувати за демократів. Стівенсон казав, що республіканський уряд спочиває на лаврах в ділянці оборони країни, а в тім часом СССР розбудовує свої збройні сили та виграє так звану холодну війну. Стівенсон казав, що 40 миль від Гаррісбургу республіканці зібралися на зборах, на яких були тільки партійні провідники, а він тут промовляє до народних мас. „Видно з того, що Джов Смит не мав впливу не тільки в Сан Франсіско, але його голос не було чути також і в Геттисбургу", — казав Стівенсон. („Джов Смит" — ставив свого кандидата в Сан Франсіско, але провід Республіканської Конвенції не прийняв його внеску). Ми говоримо до 10.000-ої маси, а на телевізіях і радіо маємо мільйони гостей", — хвалився Стівенсон, який закінчив свою промову вірою в перемогу на шляху до „нової Америки".

Д. Галичин знову голова Українського Республіканського Відділу

Вашингтон. — Леонард В. Гол, голова Крайового Комітету Республіканської партії, повідомив спочатку цього тижня про поновне найменування п. Дмитра Галичина, президента Українського Конґресового Комітету, на голову українського відділу у Дорадчому Відділі Національностей Крайового Комітету Республіканської партії. Рівночасно з цим найменовано цілий ряд осіб, які вестимуть активну передвиборчу республіканську кампанію в поодиноких місцевостях. Вістку про це, переслану до преси з Республіканського Крайового Комітету, передала велика частина американської преси в країні. В Демократичній партії існує такий самий український відділ і його очолює адв. Степан Ярема з Ню Йорку, екзекутивний директор УКК.

В АМЕРИЦІ

● Пані Фріда Герцоґ в Ню Йорку пішла до телефону, щоб поговорити з сестрою, яка живе в Боффало. З Бродвею її повідомили, що сестра померла. Але в тій час, як говорила вона телефоном, її хворий чоловік Герман вискочив через вікно з п'ятого поверху і забився.

● Спікер Палати Репрезентантів, 74-річний конґресмен Сем Рейбирн охрестився в Першій Баптистській Церкві в Тайоґа, Тексас. Досі він не належав до жадної релігійної громади.

● У Тукспені, Мехіко, автобус впав в провалля, при чому 13 пасажирів згинуло, а 20 поранено. Провалля має 170 стіп глибини.

● На Міжнародному Геологічному Конгресі в Мехіко Сіті (Мехіко) ухвалили зорганізувати між окремими країнами систематичний обмін книжками, журналами та іншими науковими данними. В Конгресі брали участь представники 70-ох держав, в тому числі СССР. Наступний 21-ий Конгрес відбудеться в Копенгагені в 1960 р.

● Пані Едвін Шотко в Грейн Репідс, Мишиген, побачивши, що її сина влазить якийсь бандит, вибігла до сусідньої кімнати і ненароком наступила на ляльку. Лялька запищала, бандит злякався і втік.

● Міська рада в Ню Йорку повідомляє, що на міських підземках цього року зменшилося число злочинів на 32 відсотки в порівнянні з минулим роком. Голова Транспортового Відділу Чарлз Паттерсон твердить, що в цьому є заслуга транспортової поліції.

● Одна жінка в Пасадені, Вашингтон, подзвонила до поліції і попросила, щоб заарештували її сусіду, який не дає їй спати своїм радіом. Явившись до її дому, поліція ствердила, що радіо грає таки в її власному салоні.

ЗДА матимуть в 1957 р. атомовий воєнний корабель і в 1958 р. атомовий літаконосець

Атлантик Сіті. — Керівник Корабельного Бюра Морської Фльоти адм. Момма подав до відома, що в 1957 році американська воєнна фльота диспонуватиме вже першим воєнним кораблем, порушуваним атомовою енергією, який буде предтечею багатьох майбутніх кораблів цього роду. Водночас із цим адм. Момма сповістив, що командування фльоти сподівається побудувати до 1958 року теж атомовий літаконосець. Подаючи це до відома, адм. Момма підкреслив велику ролю атомових кораблів у майбутніх воєнних операціях зогляду на те, що вони можуть бути в акції куди довший час, як звичайні кораблі. Велику перевагу атомових кораблів, порушуваних атомовою енергією, доказав американський підводний човен „Навтілюс", який останнім часом відбув близько 150,000 миль своєї першої морської подорожі. З'єдинені Держави будують уже або готуються будувати ще 15 таких атомових підводних човнів. Будований тепер атомовий воєнний корабель, що має бути готовий в 1957 році, матиме 11,000 тони поємности.

Булганін прислав нового листа Президентові

Вашингтон. — Совєтський прем'єр Николай А. Булганін надіслав президентові Айзенгаверові нового листа. Лист має бути відповіддю на листа Айзенгавера до Булганіна з дня 4 серпня і в ньому, як кажуть, заторкнені тільки справи роззброєння. Справи Суезького каналу лист не порушує. Цього нового листа до Президента вручив державному секретареві Доллесові совєтський амбасадор Георгій Н. Зарубін. Текст листа має бути опублікований найближчими днями або у Вашингтоні, або у Москві. Булганін знову пише про „роззброєння". Коментатори зазначують, що Булганін використовує виборчу кампанію Республіканської партії, що іде під гаслом миру, для совєтської „роззброєневої" демагогії.

500 гвардистів охороняло негритянських дітей в Клей, Кентокі

Клей, Кентокі. — Губернатор А. Б. Чендлер наказав, щоб 500 вояків Крайової Гвардії та 60 стейтових поліцистів охороняло негритянських дітей, які вписалися до школи, що не досі ходили тільки діти білих батьків. Військо прийшло до місцевости, яка має 1,400 мешканців, ранком, коли було ще темно. В місцевості настала сенсація, бо люди думали, що це маневри. Коли ж військо підійшло до шкільного будинку, зібралася велика юрба людей, з якої дехто погрожував вояками. Та до школи привела мати негритянка своїх 2 дітей, 10-річного хлопчика і 8-річну дівчинку. На знак протесту білі діти залишили школу, і навчання не відбулося, бо в школі залишилися тільки вчителі та мати з двоїма кольоровими дітьми. Страйк білих дітей триває і найближчого дня, і генеральний прокуратор стейту Кентокі Дж. М. Фергусон заявив, що не варто, щоб для двох тільки дітей кольорових батьків сотні білих учнів не могли користати з навчання в школі.

Сенатська комісія веде слідство в справі Джонні Діо

Ню Йорк, Н. И. — Сенатська Постійна Слідча Підкомісія почала вести слідство в справі Джонні Діо, який є заарештований за те, що був членом змови для осліплення журналіста Віктора Рісела, якого облито сірчаним квасом за те, що виступав проти злочинців в деяких робітничих спілках. Ця підкомісія, яку очолює сенатор Роберт Ф. Кеннеді, хоче прослідити, на скільки в справу осліплення Рісела вмішані робітничі організації, в яких головну ролю відограв відомий шантажист заарештований Джонні Діо. Підкомісія підозріває, що місцеві відділи Міжнародного Братства Шоферів старалися при допомозі Діо контролювати автові підприємства в Ню Йорку. Підкомісія вже покликала на свідків двох членів місцевого відділу Міжнародного Братства Шоферів в Йонкерс, Н. И., в якого документах згадується про якогось „Джонні Д."

Шаповалов називає працю Сенатської Комісії сен. Істленда провокацією

Ню Йорк, Н. И. — Другий секретар совєтської делегації до Об'єднаних Націй Ростислав Шаповалов, залишаючи 13-го вересня ЗДА, заявив журналістам, що Сенатська Підкомісія Внутрішньої Безпеки під проводом сенатора Джеймса Істленда діяла так, щоб „при допомозі провокації поставити колоду на шляху до нормалізації взаємин між СССР і ЗДА". На цій підкомісії зізнавав колишній капітан червоної армії Михаїл Шатов, який зізнав, що Шаповалов і інші совєтські співробітники совєтської місії намовляли його, щоб повернувся до СССР. Шаповалов назвав Шатова „зрадником" і дивувався, що представники американського Сенату покликували таку людину на переслухання. Шатов в 1942 році дістався до німецького полону і був пізніше в особистій охороні ген. Андрея А. Власова, який воював проти комуністів по боці Гітлера. Сенатор Істленд писав листа до державного департаменту і домагався, щоб Шаповалов залишив ЗДА.

Еллис Айленд продадуть на ліцитації

Ню Йорк. — Федеральний уряд вирішив продати на ліцитації для приватного промислового вжитку відомий острів Еллис Айленд, що його іміґранти назвали Островом Сліз. На протязі 64 років цей острів, який мав всього 27 і пів акра, був іміґраційним центром, через який перейшло 15 мільйонів іміґрантів. В 1954 році федеральний уряд зліквідував існуючий на Еллис Айленд іміграційний осередок. Рішення уряду передати Еллис Айленд на ліцитацію кладе край планам зробити з цього острова пам'яткове місце з окремим іміграційним музеєм і парком розваги. Була теж думка, щоб цей острів закупило місто Ню Йорк і збудувало на ньому шпиталь для хронічних алькоголиків і наркоманів, як теж захист для малолітніх злочинців. Місто Джерзі Сіті плянувало влаштувати на Еллис Айленд іміграційний музей. Тому, що на протязі двох років від зліквідування іміграційного центру на Еллис Айленд ніхто не зголосився до уряду з конкретною пропозицією в справі використання цього острова, Еллис Айленд вирішено тепер продати для приватного вжитку. Названий цей острів від свого першого власника, що ним був Семюел Еллис і від якого острів перейшов на власність міста Ню Йорк. Перед тим тут була поштова стація і місце для вішання злочинців. В 1808 році Еллис Айленд перейшов на власність уряду, що купив його від міста Ню Йорк.

ЛОНДОНЦІ ВИЧІКУЮТЬ НОВИНОК ПРО СУЕЗ

Перед бюром британського прем'єра Антоні Ідена при 10 Довнінг Стріт у Лондоні збирається кожного дня юрба лондонців, які напружено вичікують новин в справі Суезу.

АНГЛІЯ ЗАСКАРЖИТЬ ЄГИПЕТ ДО РАДИ БЕЗПЕКИ

Лондон. — Англійський прем'єр Антоні Іден, запитаний просто лідером опозиції Гейтскеллом, що зробить англійський уряд, коли Єгипет відмовиться співпрацювати з заповідженою організацією користувачів, яка плянує самостійно переводити кораблі через Суезький канал, — заявив, що тоді Англія передасть справу Раді Безпеки ОН, заскаржививши Єгипет за зламання міжнародних зобов'язань. Цю заяву Ідена вважають перемогою мирного становища уряду ЗДА та англійської опозиції та заповіддю дипломатичної й економічної акції проти Єгипту, з відсуненням на заднє місце плянів збройної інтервенції. Все ж Іден підкреслив, що ніяка вільна держава не може відмовитись від права боронити збройно своїх життьових інтересів „на випадок негайної загрози", та що уряд застерігає собі право рішення, відповідно до обставин. Другий день дебат в англійському парляменті над справою Суезу, започаткований промовою міністра закордонних справ Селвайна Ллойда, закінчився ухваленням Іденові вотуму довір'я 319 голосами проти 248. Внесок соціялістичної опозиції на догану урядові — відкинено 321 голосами проти 251. Внесок опозиції на продовження надзвичайної сесії парляменту — відкинено 300 голосами проти 232. Парлямент переведе ще дебату в справі Кипру і роз'їдеться для продовжування ферій. Іден і Ллойд заповіли, що в наступний тиждень відбудуться наради міністрів ЗДА, Англії і Франції для виготовлення деталів запляновaної організації користувачів Суезьким каналом та для устійнення дальшої одноцільної лінії у відношенні до Єгипту.

Тим часом совєтський прем'єр Ніколай Булганін надіслав листа французькому прем'єрові Молле, в якому він закликає західні держави до „поміркованости" і шукання мирної злагоди конфлікту з Єгиптом. Булганін заперечує закидам, наче б СССР підбурював Єгипет. Знову ж індійський прем'єр Неру склав заяву, в якій повідомив, що він звернувся був до англійського уряду, висловлюючись проти всякої збройної акції проти Єгипту. За думкою Неру, останні ноти Нассера давала підставу для відновлення переговорів і Неру невдоволений, що західні великодержави „затріснули двері" для дальших переговорів. Також „невтраліст" Тіто виступив в обороні Нассера, висловивши невдоволення з приводу політики Заходу в Суезькому конфлікті; він зробив це у промові, яку виголосив на бенкеті у честь індонезійського президента Сукарно, що просто з Москви прелетів у відвідини до Юґославії.

Заклик маршала Гардінґа на Кипрі був безуспішний

Нікозія. — Заклик англійського маршала Гардінґа, губернатора острова Кипру, до грецьких революціонерів на тому острові, щоб вони піддалися, при чому Гардінґ гарантував охочим революціонерам перетранспортування до Греції, або „чесний суд" чи перебування в кацеті до вирішення справи майбутности Кипру, той заклик скінчився повною невдачею. В середу 12 серпня опівночі минув ультимативний термін, визначений Гардінґом місяць тому для капітуляції підпільників. Буквально ні один член підпілля не зголосився до англійської влади. Над одним будинком в Нікозії появився прапор із написом: „ЕОКА буде до кінця боротися проти насильників". Англійська поліція зняла цей прапор. Закордонні обсерватори одностайно стверджують моральну й політичну поразку Англії через погане зрозуміння пропозицій грецьких революціонерів на Кипрі щодо „перемир'я" та невикористання нагоди для відновлення переговорів. Заклик Гардінґа до капітуляції під адресою кипрських революціонерів й оприлюднення записок, що їх нібі знайдено при революціонерах у членів підпілля та які нібито говорять про зв'язок арх. Макарія з підпіллям, тільки загострили відносини на Кипрі й заподіяли дальшу шкоду англійсько-грецьким взаєминам.

Марокканський уряд видалив понад 50 французів

Рабат. — Арабський уряд молодої арабської держави скористав з своїх суверенних прав і видав приказ понад 50 французам негайно виїхати з Марокко. Більшість їх арештовано та звільнено тільки для вможливлення їм спакувати свої клунки. Арештування й видалення переведено у відношенні до членів націоналістичної французької організації „Презенс Франсез", які, м. ін. займалися провокуванням громадянської війни в Марокко та нацьковуванням берберійських племен до бунту проти теперішнього режиму султана Мохаммеда V. — Французький амбасадор запротестував проти нічних ревізій і арештувань, але не заквестіонував права марокканського уряду видалювати французів, які вносять заколот в життя марокканської держави. В цій справі відбулася нарада між султаном і французьким амбасадором. Деякі французькі старшини, які служать в марокканській поліції, відмовились виконати приказ про арештування французів і марокканський уряд звільнить їх зі служби. Всі видалені французи вже відлетіли французькими літаками до Франції.

ДОЛЛЕС ВИКЛЮЧАЄ ЗБРОЙНУ ІНТЕРВЕНЦІЮ ЗДА В СУЕЗІ

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ЗАПЕВНИВ ЩЕ РАЗ, ЩО ЗДА НЕ ВІДХИЛЯТЬСЯ ВІД МИРНОГО ШЛЯХУ В РОЗВ'ЯЗУВАННІ СУЕЗЬКОЇ КРИЗИ. — СТВЕРДЖУЄ УЧАСТЬ ЗДА В ПЛЯНІ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОРИСТУВАЧІВ СУЕЗЬКОГО КАНАЛУ

Вашингтон. — Америка „не промощуватиме гарматами дороги кораблям в Суезі", якщо Єгипет не допустить до Суезького каналу кораблів, що плистимуть з власними лоцманами, в рямцях заповідженої організації користувачів Суезького каналу. Така головна думка довшої заяви та відповідей на запити журналістів державного секретаря Джана Фостера Доллеса на його останній пресовій конференції в четвер 13 вересня ц. р. Доллес, мотивуючи доцільність і леґальну підставу організації користувачів Суезького каналу, як її заповів був англійський прем'єр Іден в англійському парляменті в середу 12 ц. м., ствердив, що 1) держави, що користуються Суезьким каналом, мають права, заґарантовані їм конвенцією з 1888 р., 2) тих прав не може уневажнити Єгипет своєю односторонньою акцією, і 3) це річ природна, щоб корестувачі повели спільну акцію, коли їхні права знаходяться в небезпеці. Доллес признав, що коли б тільки Англія і Фбанція належали до заповідженої організації користувачів каналу, яка самостійно переводила б кораблі по Суезькому каналі, то ЗДА також приступлять до такої організації. (Ці три великодержави становлять 62% користування каналом). Проте він висловив надію, що й інші держави, з-поміж тих 18-ох, які в Лондоні погодилися на плян, відкинений потім Нассером, приступлять до такої спільної акції, називаючи конкретно Італію і Норвеґію. Доллес заявив, що на випадок, коли б Єгипет відмовився від кооперації з новою організацією користувачів і таким чином шлях на Суез був замкнений, то Америка змінить курс своїх кораблів і переводитиме їх довкола Африки попри ріг Доброї Надії. Він ствердив теж, що Америка бере участь у виготовлюванні зарадчих заходів, коли б Західня Европа мала відрізаний транспорт середньо-східньої нафти. Мабуть Експорт-Імпорт Банк допоміг би західним європейським державам купувати нафту в ЗДА й Венезуелі, поки наспіли б запізнені транспорти, скеровані на шлях довкола Африки. Запитаний журналістами, чи західні держави беруть під увагу заяву єгипетського уряду, що запляновaна організація користувачів каналу це провокація для Єгипту й означає війну (таку заяву, між іншим, склав теж єгипетський амбасадор у Вашингтоні Ахмед Гуссейн державному секретареві), Доллес відповів, що єгипетський уряд певне не знає ще істотної цілі і змісту запляновaної організації користувачів, та що в усякому разі західні держави не відмовляться від свого пляну. Він підкреслив ще раз, що ЗДА в цій справі не керуються ніякими політичними мотивами, а тільки критеріями технічної доцільности. Він виступив ще раз проти того, щоб при розв'язуванні проблеми Суезького каналу вживати таких високих висловів, як „суверенність", „гідність", — „змагання до величі" і т. д., бо річ іде про суто практичні й технічні речі, зв'язані з плавбою по каналі. З промови й відповідей Доллеса виходило ясно, що західні держави застосують фінансово-економічні санкції супроти Єгипту. — З інших справ, заторкнених на тій конференції, — Доллес потвердив давне становище ЗДА, що треба постійно натискати на Москву в справі з'єднання Німеччини й робити на неї моральну пресію, яка єдино може спонукати її до такої зміни в німецькій проблемі, як вона наступила в австрійській проблемі. Він признав теж, що ЗДА підтримують японські претенсії супроти Москви щодо Курильських островів, але не висловив нічого ясно.

Гаммершилд закликає жидів і арабів, щоб шанували перемир'я

Об'єднані Нації. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй Даг Гаммершилд склав заяву, яка насправді є закликом під безпосередньою адресою Ізраїлю і його арабських сусідів, щоб вони шанували підписане в квітні ц. р. поновлене перемир'я. Останні криваві „інциденти", мовляв, роблять враження, що всі ці держави настільки порушили постанови перемир'я, що вернувся назад воєнний стан. Генеральний секретар пригадує постанови перемир'я, які виключають відплатні дії. Зокрема він натякував подій з 10 і 12 вересня ц. р. В першому випадку йорданські араби вбили на ізраїльській території шістьох жидів та перетягнули тіла на йорданську сторону, а через день ізраїльська військова частина перевела наскок на йорданську поліційну станицю та вбила 19 йорданців. Гаммершилд рішуче осуджує такі взаємні напасті й заявляє, що Об'єднані Нації стоять на становищі, що підписане перемир'я в Палестині обов'язує надалі.

В СВІТІ

● Міклош Бересточі, наставлений комуністами голова співіснувального „мирового руху мадярських духовників", видав заклик до мадярських католицьких духовників, які втекли були з-під комуністичного режиму за кордон, щоб вони вертались до Мадярщини, бо мовляв, за останньою амнестією нічого їм не загрожує.

● Французи зазнали нових дошкульних втрат у боротьбі з альжирськими партизанами, які привчили їх, що небезпека загрожує їм на кожному місці й у кожній порі. Французький військовий відділ попав у засідку за 63 милі від самого Альжиру і від партизанського вогню сім вояків згинуло, два були смертельно, а 10 легко поранені. На південь від Орану партизани обстріляли з засідки французьке військове авто й убили 4 вояків та ранили 5-ох.

● 100,000 туристів, в тому числі 2,500 американців, відвідали СССР в останньому році — твердить офіційна совєтська статистика. Большевики сподіваються, що в наступному році закордонних туристів буде вчетверо більше. Тому вони нашвидко розбудовують туристичні приміщення. Закордонні „милі гості" все ще можуть мешкати й їздити по СССР тільки під уважним оком МВД. У Москві і Ленінграді є тепер тільки по два готелі, куди звозять всіх закордонців: „Народний" і „Метрополь" та „Асторія" і „Европа". В обох тепер постійне переповнення.

● 48 американських і японських літаків розшукували понад Тихим океаном між японськими островами а східнім узбережжям Сибіру, на просторі 70,000 кв. миль, американський літак Б-50, що під час останнього тайфуну переводив метеорологічне дослідження. Припускають, що літак разом із високої вартости вирядом та 16 членами залоги згинув.

● Субхас Хандра Бозе, індійський національний герой-революціонер, який на чолі т. зв. індійської національної армії боровся проти англійських військ в Індії під час останньої війни, згинув ще в серпні 1945 року в летунській катастрофі на Формозі, коли летів до Москви. Таку вістку подав в парляменті Неру, запропонувавши водночас спровадити останки Бозе з усіми почестями до Індії.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Acepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СУЕЗ, ПРИНЦИПИ І ПОЛІТИКА

Справа Суезу, себто затяжна міжнародна криза, що виникла у зв'язку з націоналізацією єгипетським урядом цього преважливого водного сполучення між Заходом і Сходом, є вже деякий час предметом найбільшого міжнародного заінтересування, а з тим і темою головних вісток та коментарів у щоденній пресі. Це цілком зрозуміло, бо ж Суез, з уваги на його міжнародне значення, може в кожній хвилині перерішити справу війни або миру.

Цілком природне явище, що така справа мусить до живого інтересувати й наших українських читачів. Бачимо це хоч би з того відгуку їх на ті вістки і коментарі, які досі надруковано в цьому щоденнику.

Очевидно, що в цьому відгомоні мова насамперед про українське становище в справі Суезу, під кутом зору українських визвольних аспірацій та інтересів. Але в такому випадку, як завжди, мається до діла з двома аспектами справи: принципом та актуальною політичною ситуацією і виглядами на здійснення принципу. Діло бо в тому, що, здійснюючи навіть найбільш шляхетний принцип у невідповідному часі, в невідповідних обставинах і невідповідними засобами, можна дуже легко цей принцип ще більше занапастити.

Приклад: друга світова війна велась за визволення з-під тиранії багатьох захоплених Гітлером країн. Альянтські війська і літаки громили Гітлера та його воєнну машину під цим великим визвольним гаслом, під гаслом великого принципу волі і незалежности, під гаслом принципів Атлантійської Хартії. У боротьбі за ці принципи проливали свою кров та гинули вояки УПА, поляки у Варшаві, чехи, словаки, серби, болгари і багато інших народів на своїх територіях, а проте ці принципи, за які вони боролись і вмирали, сьогодні так само знехтувані, поґвалтовані й заперечені, як були тоді.

Це, очевидно, далеко не значить, що їм не треба було боротись, що вони намарне проливали й проливають свою і ворожу кров. Навпаки. Але це свідчить, що успіх у здійснюванні принципу залежить великою мірою від того, коли, і в яких обставинах ми його здійснюємо.

Які ж принципи і політика у випадку Суезу?

Не може бути двох думок щодо того, що Суез є власністю єгипетського народу і що Єгипет повинен бути сувереном цієї власности ,якщо він того бажає. Це — принцип і його ніхто не може заперечувати. Його цілком виразно признає Америка і його, думаємо, не заперечують, щонайменше теоретично, ані Англія, ані Франція. Інша справа, що ці дві останні країни ще не цілком позбулися своїх колоніяльних традицій, які тяжать і на їхній практичній політиці у відношенні до звільнюваної тепер з-під колоніяльної залежности частини світу.

Політику Єгипту в теперішній суезькій кризі ми назвали недавно „суезьким сфінксом", бо такою вона на ділі є. Суезька криза розвивається на тлі загальної міжнародної ситуації, і президентові Нассерові можна було б приписати тільки як заслугу, коли б він цю ситуацію використав на те, щоб закріпити суверенні права Єгипту над своєю власністю — Суезом. Але розвиток суезької кризи аж ніяк не дає доказу на те, що це справді Єгипет використовує міжнародну ситуацію для себе. Навпаки, є більш переконливі докази, що Москва намагається використати ситуацію Єгипту для своїх цілей і для збільшення міжнародної кризи. І тут саме суезький принцип розходиться з суезькою політикою Єгипту, бо Суез і суверенність Єгипту є не політичною ціллю, а тільки політичним засобом. Єгипет і Суез виглядають у цьому на такий самий м'яч у політичній міжнародній грі, яким вже не раз були найкращі принципи й ідеали інших народів і країн, включно з Україною.

З другого ж боку, очевидною наявністю большевицької загрози не можна виправдувати і нею покривати ані залишків колоніялізму, ані цілком слушних аспірацій і бажань позбутись тих решток колоніялізму збоку його жертв. Загроза большевицького поневолення не сміє бути причиною для виправдання навіть залишків давніх колоніяльних безправств. Засоби не виправдують цілі, і тільки повною і беззастережною волею треба боротись проти найгіршого в історії комуно-московського колоніялізму.

Така ситуація вимагає максимальної відповідальности і великої мудрости збоку всіх тих, що заінтересовані в справі волі та в її остаточній перемозі. Хто уважно слідкує за розвитком суезької кризи, той легко може пізнати, що саме Америка і американська політика виявляли досі в цій справі найбільше мудрости в дуже складному комплексі справ між своїми західніми альянтами і східнім ворогом.

ПОЛЯКИ В ТЕНЕТАХ „ВІДЛИГИ"

Коли в 1945 році Станіслав Міколайчик виїхав із Лондону до Варшави, прийнявши в сателітному уряді становище віце-прем'єра, то його земляки на еміграції не забули йому цього по нинішній день. За винятком вузького гурту його прихильників, величезна більшість польської еміграції вважає Міколайчика за зрадника. Мовляв, він, тодішній прем'єр леґального польського уряду на еміграції, зрадив цілу політичну концепцію, яка вважала варшавський уряд за узурпаторський, накинений Москвою, а за носія ідеї незалежної державности, д е м о кратичности режиму та леґальности влади — тільки уряд, що є на еміграції. Сьогодні серед польської еміграції створилась дивно парадоксальна ситуація: Міколайчик, переконавшись у безвиглядності своєї зміновіховсько - співіснувальної концепції, втік назад на еміграцію і став одним із лідерів прозахіднього польського табору; проте його далі бойкотують, тоді, як політичне зміновіховство щораз глибше закрадається в ряди польської еміграції, її ідеологію та її практичну дію.

Виїзд „на родіну" несповна рік тому Ґуґона Ганке, еміґрантського прем'єра вже з часу, коли президентові в екзилі Авґустові Залеському було дуже трудно знайти кандидата на це становище, не викликав великої сенсації, бо, мовляв, Ганке — це політична мірнота, а виїхав він не так з ідеологічно-політичних причин, як тому, що шантажовано його долею його численної рідні в Польщі. Більший заколот наробив виїзд пізньою весною цього року ще одного, вже третього з черги, колишнього еміґрантського прем'єра, Станіслава Цата-Мацкевіча, чільного публіциста й політика. Але й цю подію польська цьогобічна преса намагалась поменшити, покликаючись на химерну вдачу Мацкевіча та його політичне хамелеонство, яке завело його від клерикального монархізму з часів виленського „Слова" до приречення „безпартійної" льояльности комуно-сателітному урядові, який — за останніми відомостями — має наділити його професорською катедрою в одному з польських університетів. Проте, заява Мацкевіча, чому він виїздить до Польщі, не народилась з повітря. Глибоке розчарування в Заході, який проповідує гасло визволення поневолених народів тільки в маніфестаційних заявах „Вільної Европи" та радіо „Визволення", а у практиці схиляється до політики співіснування, — розбиття, бездіяльність і політична анемія польської еміграції, а одночасно період „відлиги", що почався в самій Польщі — все це не тільки спонукало Мацкевіча та інших виїхати до Варшави, але й спричинило ту глибоку кризу польської політичної думки, яку тепер переживає польське громадянство на еміграції і в самій Польщі.

Ця криза полягає в заламанні ідеологічному й політичному ще недавно одностайного польського прозахіднього табору. Вихідним пунктом міркувань, що привели до цього заламання, є переконання, що настав довготривалий період миру, в якому Захід і Схід шукають, з більшими й меншими успіхами та невдачами, шляхів співіснування, дармащо Схід не відмовився від своєї мрії запанувати над цілим світом, а Захід про це знає. У цей період єдиною „реальністю", що існує для поляків, починає бути польська держава на рідних землях, підпорядкована Москві, опанована комуністами, але — держава; тому поляки, мовляв, не повинні в цілості орієнтуватись на Захід, бо ця орієнтація у практиці збанкрутувала на першому етапі останньої війни, в Ялті і після війни; тому, послідовно, польський нарід повинен, мовляв, ділитись на два табори — прозахідній і проросійський; значить, хто вертається до Польщі, чи відвідує її і втримує з польським громадянством в Польщі тісний зв'язок, той є цілком виправданий навіть з погляду інтересів польської національно-державної п о л ітики. Квінтесенцію такого розуміння знаходимо в останніх числах паризького місячника „Культура" (за квітень-травень-червень-липень ц. р.) у великій статті, чи пак чотирьох великих статтях Юліюша Мєрошевського п. н. „Матеріяли до рефлексії". У висновках наприкінці цих статтей читаємо буквально: „Так звана відлига в політичному сенсі становить фрагмент започаткованого в Москві процесу, який, кажучи найзагальніше, має на увазі пристосування світового комунізму до умовин післясталінської епохи. В основі це — зміна тактики. Але зміна тактики на таку колосальну скалю в практиці невідхильно тягне за собою зміну в змісті. І це — засаднича точка наших міркувань". Автор сам підкреслює слова „зміна в змісті". Він і його земляки вірять в ту зміну, що вона вже є чи „невідхильно" прийде.

І ця віра свідомо або підсвідомо, в більшій або меншій мірі прикметна всім, що тепер плекають „атмосферу контактів". На переломі липня і серпня відлетів із Ню Йорку до Варшави найчільніший польський сучасний письменник на еміграції, романописець Мельхіор Ваньковіч. Правда, він поїхав нібито на відвідини до своєї сестри, поїхав як американський громадянин і тільки на шість тижнів. Але ця його подорож була немов грім з ясного неба для польських еміґрантів, принципових п р о т и в н иків зміновіховства в будь-якій його формі. Проте, подорож Ваньковіча зовсім не відокремлена. Поїхала до Польщі з відвідинами голова „Звйонзку полск в Америце" Аделя Роґозінська, поїхав редактор „Дзєніка для вшистких" з Боффало Лажевський, поїхала вже, чи має їхати група польських „Соколів" з Америки на Познанський процес. контакти польської еміграції з людьми в Польщі набрали таких розмірів, у відношенні до яких мікроскопічно малим : приватне, хемічно випране з політично-культурних новок листування окремих українців з своїми рідними в СССР. Очевидно, що всі ці поляки - не - є - русофілами, а тим паче „зрадниками". Вони рішуче заперечують свою політичну орієнтацію на Росію. Вони твердять, що орієнтуються на „край", але ця їх орієнтація насправді зроджена із зневіри в реальну поміч польській справі від Заходу з віри, що в Польщі настав „інший клімат".

Як це дуже пригадує нам період віри частини нашого громадянства в 1920-х роках у „зміну", що настала тоді в Україні! Це був час офіційної українізації, доба Шумського, Скрипника, Максимовича, Волобуєва, стягання українських учених і культурників з еміграції і Галичини, доба деклямацій про надпартійну українську культуру, яка потребує працівників, і т. д. Тоді потяглись в Україну і Михайло Грушевський і багато наших учених, громадських діячів, поетів, письменників. Всіх їх дощенту винищено. Ні сліду не лишилося від тодішньої „відлиги". Володимир Винниченко, предвісник Міколайчика, теж утік з України у 1920 р. і написав розчарованого листа до робітників усього світу і так само був напів ізольований від земляків, як є нині Міколайчик. І повторилась ця траґедія в 1939 році, коли Дмитро Левицький, Остап Луцький, Вол. Старосольський, Вол. Кузьмович і багато-багато інших вірили, що українське політичне громадянство мусить мати „два фронти". І всі вони згинули. Всі познаки вказують на те, що польська „відлига" і зміновіховські настрої поляків закінчаться з тим самим сумним досвідом, що його 35 і 30 років тому набули українці.

Любомир О. Ортинський

НІМЕЧЧИНА З ЛЕТУ ПТАХА

Берлін, вересень 1956 р. — Крізь округле віконце літака не можна багато бачити. Під час попередніх моїх летів до колишньої німецької метрополії я із-за хмар взагалі нічого не бачив, і щойно ідеальна погода раннього вересня уможливила добрий вигляд. Очевидно, на підставі його, з висоти 1500 метрів, не берусь нічого описувати. Хочу тільки відмітити, що червоні дахівки домів в повітряному „коридорі" мали злинялий вигляд, що на дорогах майже не було руху а Потсдам, над яким ми перелітали, виглядав як вимерлий. Але таки найбільше потрясаюче враження зробила колишня Унтер ден Лінден, а тепер Алея Сталіна, над якою ми летіли зовсім низько. Дивлячись на кількасотметрову монотонну, сіру касарню з бальконами, ви бачите частинну реалізацію візії Орвелла — 1984 рік. Ще тільки повмонтовувати підслухові (а може вже є) та підглядові апарати і „старший брат" одним кидом ока на екран і таблицю ствердить, що хто робить і думає.

Враження з цього виду — обабіч алеї Сталіна монотонія касарень, а за ними ще сьогодні море невідбудованих руїн — залишиться мабуть надовго. В ньому замкнене все найістотніше про режим: отарність, фараонство, потьомкінські села і злидні. Вони помітні на обличчях тих східніх берлінців, що сумовито волочаться пішоходами Курфюрстен — чи Кайзердамму, зі злістю оглядають склепи, про „східнє" походження яких не потребує вас ніхто інформувати. Їх видно починаючи з вбрання, а кінчаючи пригаслими очима.

Рефлекс Заходу

і пруської твердости — так сміливо можна назвати сьогоднішній вільний Берлін, що, не зважаючи на всі труднощі побутового порядку зумів зберегти вітальність, відвагу і навіть своєрідну агресивність. Не диво, отже, що імпонує він в першу чергу американцям, які немало спричинились до вдержання західніх секторів під час бльокади 1948 р. і ще досьогодні активно підтримують економічне життя міста. Що ці капіталовкладення приносять задовільні політичні відсотки ствердив на днях американський щоденник „Baltimore Sun" таким коментарем: „Західній Берлін був і залишиться найбільшим контрастом між вільним світом і невільничою веґетацією комуністичної сфери впливів. В першу чергу це заслуга берлінців. Вони мають тяжкі часи за собою і не легке майбутнє. Але вони витривалі, відважні і певні себе. Вони порядні і цінні люди. Щоб їх втримати, треба видати ще більше грошей. Але цей видаток оплачується".

Не треба мати багато фантазії, щоб уявити собі враження, яке справляє західній Берлін на його східніх жителів. Відомо, що вони користають з підземельної залізниці, що є ще досьогодні в спільному заряді. Його чистота, добір плякатів на двірцях вже сповнюють функцію доброї візитової картки, за якою криється відносний добробут, розмах відбудови і, не дивлячись на все — життєрадісність. Я сказав — відносний добробут, бо порівняно з Західньою Німеччиною він ще позаду, але для жителів совєтської зони мусить являтися недосяжною мрією. Щодо відбудови, то вона має за літні місяці імпозантний поступ,

(Закінчення на стор. 3-ій)

ЗРОЗУМІТЬ НЕ МОЖУ . . .

Зрозуміть не можу й досі . . .
В чому справа, в чому суть,
Що студентку русокосу
Всі чомусь моєю звуть.

Чи тому, що дні навчання
Подружили нас давно,
Що на гроші, на останні,
Запрошу її в кіно?

Чи тому, що ми — відверті,
Що один в нас факультет,
Що на свято у концерті
Проспіваємо дует?

Так і досі ще не можу
Зрозуміть отих розмов . . .
Мабуть, справді дуже схожа
Наша дружба на любов.

м. Львів.

ВІКТОР ЛАЗАРУК

БЛЕФУВАННЯ Й РЕЧЕВІСТЬ

У днях 10 й 11 вересня цього року відбулися дві події, що як не можна краще характеризують с т а в л ення представників двох різних народів до такої проблеми, як боротьба з большевизмом і комунізмом. В названих днях відбулася у Франкфурті над Майном в Німеччині конференція російських солідаристів, присвячена справі російської антибольшевицької „національної революції" і в той же самий час, у понеділок і вівторок цього тижня виступив у конґресовій комісії в справах а н т намериканських дій у Вашингтоні провідник німецького підпільного антикомуністичного руху Ернст Тілліх, зізнаючи про можливості боротьби з московським большевизмом у Східній Німеччині. Обидва виступи, хоч і присвячені одній справі, були цілком протилежні і привели до цілком різних висновків.

„Антибольшевицьку" конференцію, чи радше маніфестацію у Франкфурті над Майном фірмувала і влаштувала відома російська еміґрантська організації НТС (Національно-Трудовий Союз), або т. зв. солідаристи під проводом д-ра В. Д. Поремського на спілку із своїм офіційним органом „Посєв", що його головним редактором є д-р Євгеній Романов. До. речі, обидва названі є представниками тієї групи солідаристів, що з початком минулого року захопила Виконне Бюро НТС і викинула з організації її засновників та дотогочасних провідників — В. Байдалакова й компанію. Викинені виступили потім проти Поремського й Околовіча з обвинуваченнями, що вони вислали до СССР на певну смерть або віддали в руки МВД ряд видатних діячів солідаристського руху, що очолюване ними Виконне Бюро є „інструментом совєтського шпигунства" і що видавана ними „пропаґандивна" антибольшевицька література не доходить до підсовєтського населення.

Тепер — через півтора року — ця ж сама солідаристська група, проти якої самі ж таки ідеологи й засновники НТС висунули такі серйозні обвинувачення, влаштувала у Франкфурті „а н т и б о льшевицьку" конференцію, розрекламовуючи її з допомогою деяких наївних німецьких та інших журналістів, як „подію революційного значення", як консолідацію російського антикомуністичного руху і т. д., і т. д. Відбулася ця конференція у великій залі, прикрашеній червоно-біло-синіми прапорами „вільної Росії" при співучасті 300 „делеґатів", буцімто з усіх країн вільного світу, гостей і обсерваторів. Головних промовців під час конференції — Романова і Поремського — оплескувано на совєтський лад френетичними оплесками і криками „хай живе національна революція", „хай живуть антикомуністичні сили", „далой комуністичний імперіялізм" і т. ін. В рамцях конференції відбулася й виставка фотографій, які буцімто мали показувати, як далеко й широко діє ентеесівська пропаґанда в СССР (щодо правдивости якої сам Байдалаков висловив дуже глибокі сумніви) і на яких були представлені летючки та символи НТС, поприбивані, поприліплювані чи повиписувані на деревах, парканах, дороговказах, пам'ятниках по . . . совєтських парках й інших публічних місцях в СССР.

Під час конференції виступили дуже самопевно і зацирковато згадані Романов і Поремський. Перший з них, заявивши, що „наступила стадія переможної революції російського народу й остаточного упадку комунізму", переконував присутніх, що з смертю Сталіна помер і сталінізм і що в СССР почався повний розклад червоного тоталітаризму, що колективне керівництво, очолюване Хрущовим, таке нестійке і слабке, що тільки дмухнути й воно завалиться, і що в Совєтському Союзі росте могутній революційний рух, який ось-ось приведе до загальної революції. На подібну дудку грав і солідаристський „лідер" Поремський. Він почав від „пророчих" міркувань про „критичну і загрозливу ситуацію" в світі, якому загрожує або комуністичне поневолення, або повне знищення внаслідок атомової війни. Щоб оминути одного і другого, він, як солідаристську рецепту, подав пораду прийняти вироблену солідаристами доктрину „політичної інтрузії", яка за його словами мала б проявитися „в підготовлюванні і виконуванні дій, що мають на меті бити ворога на його ж власній території в усіх слабких і дошкульних місцях". Водночас Поремський хвастався, що НТС уже здійснює цю „геніяльну" доктрину, висилаючи своїх членів до Совєтського Союзу і закладаючи свої ячейки по всій совєтській території. Промову Поремського, виголошену по-російськи, передавано водночас німецькою, французькою й англійською мовами. Закінчилася конференція цього „революційного руху" сформулуванням і прийняттям основних ідей руху, оправданням основних принципів „офензивної стратеґії" і обговоренням та устійненням джерел і можливостей е в е н т у а льних фінансових „пособій", або, коротко кажучи, переходом з „політичної інтрузії" на ефектовні доляри.

Цілком діяметрально проходив виступ провідника німецьких антикомуністів Ернеста Тілліха у Вашингтоні, що відбувався в тих самих днях, що й франкфуртська конференція. Тілліх, на підставі схем, плянів і документарних фотографій, ознайомив докладно членів конґресової комісії з політичною ситуацією в Східній Німеччині і прийшов до тверезого й логічного висновку, що в теперішній стадії комуністичного поневолення не може бути мови про якусь насильну революцію, чи пак спробу „скинення к о м у н і стичного ярма". Він ствердив далі, що, не зважаючи на те, що за комуністичним режимом стоїть і підтримує його всього 15% східньонімецького населення, про якусь революцію чи повстання не може бути й мови. Можливий тільки пасивний резистанс, що його західні вільні народи повинні підтримувати харчовою допомогою та виявами симпатії, з одного боку, і відповідним трактуванням політичних втікачів, з другого. Наприкінці Тілліх заявив, що успіх антибольшевицької боротьби і спротиву залежить передусім від релігійних, моральних і соціяльних вартостей і факторів, що їх німецький народ зможе протиставити червоному режимові.

Речевість стверджень і висновків німецького антикомуніста Ернеста Тілліха на тлі крикливої і ярмаркової самореклями російських солідаристів така очевидна, що не вимагає ні пояснень, ані коментування. Тому й голова і члени конґресової комісії в справах а н т намериканських дій прийняли виступ Тілліха, як важливий причинок для пізнання способів і метод поборювання большевизму й комунізму. Конференція ж солідаристів у Франкфурті над Майном залишиться тим, чим вона насправді й була, — політичним блефом, що не матиме ніякого позитивного впливу й ніяких наслідків.

Ольга Мак

ЛОБО

(Оповідання з бразилійського життя)

(1)

Я був переконаний, що народився під нещасливою зіркою, бо, відколи вийшов з батьківського дому, всі справи, за які лише я не брався, зводилися мені нанівець. Перепробувавши багато різних фахів, що за всіма розумними обрахунками мали мені принести багатство, я кожного разу покидав їх, тільки марно втративши час та сили, і брався до чогось іншого. Врешті взявся до комерції. Кілька разів починав я торгівлю то тим, то іншим, і, ледве доробившись сякоготакого гроша, несподівано втрачав усе і мусів починати наново. По одній особливо дошкульній втраті я закинув і комерцію і прирік собі, що торгувати більше не буду.

Мав я також гарну жінку і двоє любих діточок. Але що з того? Пошесть забрала у мене дітей протягом одного тижня, а жінка, зневірившись у мені, одного дня втекла. Після того я прирік собі також, що більше ніколи не оженюся і не матиму дітей. А після того, як мене так тяжко скривдили мої найближчі сусіди, я зложив собі ще одне приречення: ніколи більше не мати сусідів. Махнув на все рукою і переїхав з міста за п'ятнадцять кілометрів на шакару*), що лишилася мені по батькові.

Шакара по смерті батька стояла пусткою. Стіни дому спорохнявіли і вкрилися плісню, вікна й двері повикривлювалися, підлога місцями попрогнивала наскрізь, стайні й хліви повалилися, помаранчі й інші овочеві дерева здичавіли, город густо заріс кущами й бур'яном. Словом, звідусіль віяло духом руїни й забуття. Але може саме тому це все мені дуже сподобалося. Зіп'явшись розхитаними сходами та відчинивши заіржавілим ключем двері, я з побожністю переступив поріг родинного дому, до якого майже не заглядав протягом останніх п'яти років. І він, цей старий, забутий і занедбаний дерев'яний дім, знову відкриває переді мною свої гостинні обійми, як перед блудним сином, що вернувся з далекої мандрівки.

Я довго ходив по порожніх кімнатах, вдихав з насолодою затхле повітря і пригадував собі різні подробиці із своїх дитячих літ та викликав у пам'яті давно забуті випадки з життя, що плило колись тут тихо й безтурботно. І здавалося мені тоді, що ніде більше у світі, тільки тут, у родинному домі, я знову знайду втрачене щастя спокою, якого марно шукав у мурах великого міста . . .

І так я переїхав на свою шакару.

Щоб зробити з неї прибуткове господарство — треба було вложити багато грошей, а ще більше — праці. Але я не дбав про це. Навіщо? „Знай, Антонію, — часто казав мені батько, — що найбагатша людина та, яка хоче мати найменше". І це була правда. Мій батько взагалі був дуже мудрою людиною, хоч ніколи доладу не міг підписати свого імени. А ще казав він: „Не вір, сину мій, нікому, бо навіть від найближчого приятеля може тебе стрінути велика напасть". І хіба ж не мав рації? А я, набравшись життьового досвіду, прийшов ще до одного переконання, що не може боятися втрати той, хто не має чого втрачати. І тому я не гнався більше за багатством і не шукав приятелів. Воно, правда, хоч би я й старався робити навпаки — на одне вийшло б, бо багатство, як я вже пересвідчився, не так легко дається, а приятельство бідного чоловіка нікому не потрібне.

Отже, оселившись на шакарі, я жив убого й самотньо. Мої землі на півночі вганялися в розлоге болото, зі сходу височів горб, що закривав собою вид на місто, на півдні у віддалі яких 300 метрів бігло шосе, а на заході стіною охороняв мене ліс від найближчого сусіда, який також мав шакару і до якого було з півгодини ходу. Сусід звався Педро і був давнім знайомим моєї родини. Він мав велике господарство, яке тримала в руках його донька Елзіра, вдовиця. З тією Елзірою у мене була колись окрема історія . . . В молодості ми щиро кохалися і умовилися неодмінно побратися. Але мій тато, що не зносив жінок з твердим характером, рішучо сказав: „ні!" — і я мусів скоритися. Щоб переказати цю відмову дівчині, я мусів позичити бляшаної пики, так мені було соромно, а вона, вислухавши мене, зґірдливо стиснула плечима і відійшла геть. Пізніше, коли Елзіра вийшла заміж і на потіху цілого світу витягала свого п'яного чоловіка за комір з ботекінів**) і при тому немилосердно лупцювала, батько мені казав:

— Бачиш, Антонію, що то за непочитальну жінку ти хотів брати? Де ж таки видано, щоб так соромити власного чоловіка за дурний келішок горілки?!.

Я, звичайно, погоджувався з батьком, хоч при тому не міг подавити в собі думки, що Жвон властиво зовсім не був зобов'язаний цілими днями стирчати перед шинквасами, коли Елзіра працювала в господарстві за двох ослів.

Але минулося. Я скоро покинув батьківський дім, пішов до міста і одружився. А Елзіра тим часом повдовіла. Потім і я повдовів (моя Марія скоро після того, як втекла від мене, померла), а ті більші й менші нещастя, що спадали на мене, зовсім вибили мені з голови мою колишню сусідку. Раз тільки був зустрівся з нею в місті і з чемности спитав, чи вона не одружилася вдруге. А Елзіра гордо закопилила губу і рішучо відрізала:

— Нунка майс!***)

Так сказала Елзіра, але я, подивившись їй в очі, чомусь подумав, що їх вираз зовсім не такий рішучий, як тон голосу . . .

Отже, осів я на шакарі. Поволі розчистив клапоть земл під город, попідрізав і пообчищав овочеві дерева, трохи направив хату, звів сякий-такий хлівець, купив дві кози пару десятків курей — та й усе. Старався мати якнайменше, щоб була підстава вважати себе за найбагатшого в світі, і щоб не мати можливости чогось знову втратити. Раз або двічі на тиждень, призбиравши трохи яєць, я йшов пішки до міста, продавав їх, а натомість купував тютюн, свічки, каву чи ще там якісь дрібнички, потрібні для життя. Але, полагодивши ті справи, чимдуж поспішав додому, бо і місто і люди видавалися мені незносними й викликали ще більшу тугу за тишею та спокійною самотністю моєї віддаленої від усяких турбот шакари.

Одного разу, ідучи до міста, зустрів я на дорозі стару-престару жінку. Вона ледве шлентала ногами і була така нужденна, аж жаль збирав на неї дивитися. Якийсь клунок, що його несла на голові, здавалося, вдавлював її в землю і був готовий переломити їй хребет.

— Гей, старенька, — гукнув я, — та ти ж і до вечера дома не будеш! . .

— Не шкодить, — махнула рукою баба. — Як не дійду додому — переночую при дорозі.

*) Шакара — хутір.

**) Ботекінь — буфет, пивна.

***) Ніколи більше!

ТОВАРИСЬКА ЗУСТРІЧ „БАЙРОЙСЦІВ"

В перших днях вересня ц. р відбувся на оселі Р. С. в Глен Спей з'їзд абітурієнтів, що склали перед 10 роками матуру в українській таборовій гімназії в Байройті в Баварії. У зустрічі взяли участь, крім 7 абітурієнтів (на 17), також 6 членів іспитової комісії, 2 представники комітету батьків, колишній комендант табору д-р М. Ценко з дружиною, кілька прихильників молоді і молодших учнів гімназії.

Погідна й мила атмосфера, сердечні спомини з пережитого, взаємна шана і ласкавість відзначили цю небуденну імпрезу. Першого вечора зібрались усі в бібліотеці оселі під проводом сеньйора І. Недільського та колишнього господаря кляси, д-ра В. Лева і почали з'їзд молитвою. Померлих, а саме першого катехита, о. Т. Кудрика, інспектора і предсідника матури В. Ратича, абітурієнта М. Топольницького вшановано мовчанкою. Колишня провідниця кляси (війт) Л. Грибик-Роговська та Л. Кисілевська-Ткач відчитали низку привітів, між якими найбільше зворушив усіх лист від О. Катехита Курдика, написаний в часі передсмертної недуги Д-р Лев прочитав список абітурієнтів, а учні подавали події із свого життя і життя своїх неприявних колеґ. Того вечора відбулась в оселі забава.

Другого дня, тобто в неділю, учасники з'їзду були на Богослуженню, а п. полудні явився на зустрічі б. директор гімназії, д-р К. Кисілевський, що приїхав з Торонта, де був на з'їзді українських педагогів. Він виголосив нарис про оснування гімназії в Байройті, поперетиканий цікавими подіями та смішними пригодами вчителів і учнів з-перед 10 років. Також д-р Ценко поділився із учасниками своїми таборовими спостереженнями і підкреслив особлившу пильність та жертвенність вчителів і молоді, що в часах „вивозу на родіну" потрапила спокійно працювати, а навіть осягнула дозвіл на матуру, що в того року відбувались нормально при участі американської влади й німецького інспектора. Інженер архітектури Б. Котис, колишній абітурієнт, розповідав колеґам свої приходи в Новій Ґвінеї та на Філіппінах, де провів 3 роки на праці. Милим і сердечним гутіркам не було кінця, бо кожен з учасників мав за собою цікаві переживання, напр. Р. Лазор брав участь у воєнній висадці в Кореї, абсольвент механіки О. Леськів був кілька років в Японії.

Статистика виказує такі успіхи нашого молодого покоління: 2 лікарі, 2 мастери, 1 інженер-архітект, 1 абсольвент механ. інженерії, 2 креслярі, 1 дипломований купець, 1 ляборантка медична, 2 абсольвентки школи перекладачів, 2 абсольвентки медичного курсу англійської мови, 1 абсольвентка фармації, 2 студентки університетів. В тому 10 подруж з 14 дітьми, з яких трос було на з'їзді.

К. О. К.

НІМЕЧЧИНА З ЛЕТУ „ПТАХА"

(Закінчення зі стор. 2-ої)

головно в околиці „Цо", де донедавна ще голі, як стіл, площі пишаються сьогодні величезними будовами, які незабаром будуть віддані до вжитку. Берлінська життєрадісність помітна не лише в переповнених розривкових льокалях, але і в поставі пересічного берлінця. Щоправда, вона не позбавлена відтінку гірчиці, не така безжурно-пуста, як в містах Західньої Німеччини, але вона є.

Здоровий критицизм

можна зустріти в пересічного обивателя цього великого міста деколи скорше, ніж в якогонебудь західньонімецького парляментаря. Слухаючи оповідань про жорстокості перших днів совєтської окупації, а зокрема про „господарювання" польських частин, рефреном чуєте кінцевий коментар — нема чого уже дивуватися, ми поводилися в Польщі і в СССР капригідно. Але не лише в приватних розмовах акцентують берлінці свою політичну наставу — вони мають відвагу виступати з нею і публічно. Ви не мусите знати походження промовця під час публічних виступів, щоб вгадати, на підставі формулювання думок і підходу до проблеми, що його квартира найбільш імовірно знаходиться над Шпре. Щоб, одначе читач не запідозрів у мені безкритичного слав ословія, хочу додати, що і сьогоднішній берлінець не визбувся таких своїх притаманностей як гордовитість, шорсткість і самозакоханість. Піду в цій характеристиці ще далі і скажу, що, спостерігаючи сьогоднішніх берлінців, не тяжко уявити собі їх завтра в ролі жителів уже вільної столиці, і що показати „роги" вони ще будуть здібні. Тільки ці роги трохи спиловані, я навіть сказав би — дипломатичніші, ніж у деяких німців з країни „господарського чуда". А що воно так, про це мав я змогу ще раз переконатися під час маніфестаційних святкувань т. зв. „дня батьківщини", що його влаштовував цього року берлінський відділ Союзу Німецьких Земляцтв. Минулого року в цей самий час відбувався тут, влаштовуваний тим же Союзом „день німців", коли був відкритий на площі Райхсканцлера пам'ятник жертвам вигнання з колишніх східніх німецьких теренів; цього року йшло про дещо меншу імпрезу, ціллю якої було пригадати себе і свою проблему німецькій і світовій прилюдній опінії, змобілізувати членів земляцтв і відсвіжити їхні ревіндикаційні претенсії.

Політичний рецидив

Імпреза, спостерігачем якої був я два дні, складалася з своєрідного апелю перед пам'ятником. Короткі, поміркованi промови голови берлінського відділу Союзу п. Роска (колишній посол варшавського сойму від шлезьких німців) і речника Вестпомерн Філіпа фон Бісмарка (нащадок „залізного" канцлера) враз з малою вокальною програмою і перемаршем прапорів були під кожним поглядом витримані в тоні. Інакше виглядала масова імпреза т. зв. Вальдбюне біля олімпійської спортової площі, на яку прийшло понад 30 тисяч людей і де між іншими говорив голова Союзу барон Мантойфель-Цеґе. Чи не вперше за останні роки мав я тут змогу почути публічно натяки на концепцію майбутньости, що мусить викликати грубші застереження і висуває оправдане питання, чи її речники навчились чогось з катастрофи 1945 р. а чи залишились ті самі, які себе і Европу затягнули в пропасть. Отже, в тому уступі своєї промови, де барон Мантойфель залицявся до поляків, він зробив таке ствердження: „Польща мала великі завдання на Сході. Не можна допустити до того щоб нормальний тренд польської історії на Схід був відвернений. Треба уболівати, що Західні потуги не зрозуміли цієї польської місії... Щоб зреалізувати це завдання, мусимо мати силу, бо зі слабим ніхто не числиться, для нього є тільки плятонічне співчуття. Сьогодні ми вже можемо сказати, що є шанси на нашу силу... Мусимо бути сильні!"

Нехай не буде во гнів моїм німецьким господарям, що запросили мене на цю імпрезу, але врешті решт не їду до Берліну тільки на те, щоб подивляти фолкльористичні виступи східніх німців, але як український публіцист і політичний спостерігач. А що в минулому недоговорювання і промовчування коштувало нам багато, треба своєчасно звертати увагу на симптоми, що можуть завтра бути вже новим концептом „східньої політики".

Нема сумніву, що роля Німеччини на европейському суходолі зростає і що вона завтра і післязавтра буде ще більша. Фактом теж є, що ЗДА, силою факту, з Німеччиною будуть числитися. Вже сьогодні впливи деяких німецьких кіл в ЗДА, а в тому числі і Союзу Земляцтв, ростуть. Активність Союзу в останніх місяцях саме йде по лінії здобування американських кіл для концепції висловленої Мантойфлем, тобто: поляки мусять поступитися на Заході, а за те дістануть рекомпенсату на Сході. Ми маємо бути тим третім, що мусить оплатити рахунок. До речі, Союз має в цьому напрямі деякі успіхи, і такі тенденції серед деяких американських кіл останньо все більше поширюються. Знати про те, і відповідно протидіяти повинні в першу чергу наші політичні чинники в ЗДА. Не драматизуючи справи і в повній свідомості, що політику і концепції Союзу земляцтв не можна утотожнювати з офіційним Бонном, не вільно рівночасно цих справ легковажити, бо йде про розв'язку, яка може знайти і в ЗДА поважну підтримку.

Вертаючись до німців, а зокрема Земляцтв, для об'єктивности мушу ще відмітити, що не всі в Союзі поділяють погляди Мантойфля; не всі були захоплені його висновками, декому було навіть ніяково. Але це не змінює факту, що така офіційна лінія політики цього сеґменту німецького народу, і приватні кондоленції та ніяковість не є тут істотні.

*

Кілька тижнів тому, прощаючись з Віднем, я казав: адьє, бабусю! В цьому, до деякої міри, був висказаний мій сумнів, чи колинебудь ще це місто хоча приблизно приверне собі блиск свого минулого. Говорячи про Берлін, ніяк не можу повторити щось подібне. Остаючись при символіці, я міг би його прирівняти хіба до зрілої мадам, що може бути небезпечною... А без порівнянь доводиться сказати, що і Німеччина і Берлін готуються ще відігравати поважну ролю в політичному житті Европи; ростуть в силу і тільки годі бути певним, чи правильно її використають. Атавістичні нахили ще цілком не перевилися і дай Боже, щоб це врешті сталося.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою і радіом)

БУДИНОК, ЩО ЗАВАЛИВСЯ НА ДРУГИЙ ДЕНЬ ПІСЛЯ ТОГО, ЯК ЙОГО ПОБУДУВАЛИ

Московські „Ізвєстія" присвятили статтю-огляд темпів і якості будівництва нових мешканевих будинків. Як виходить з тої статті, методи так званого „надшвидкісного будівництва", що застосовуються на совєтських будовах, нерозривно пов'язані з низькою якістю споруджених будинків, в яких тинк відстає від стін, двері не зачиняються або ж не відчиняються, дахи протікають, а стелі вгинаються. Таким чином —„перевиконування плянів" спричиняє зайві витрати на капітальний ремонт щойно побудованих домів, до яких мешканці ще й не вселилися. Як приклад, до чого призводить захоплення „надшвидкісними темпами", „Ізвєстія" містять дві фотографії того самого будівельного об'єкту в м. Челябінську: на першій фотографії новопобудований п'ятиповерховий будинок, а на другій — його звалища. В цьому будинку не витримали тягару і завалились т. зв. міжповерхові перекриття, бо неправильно були обчислені й поспіхом виконані опірні колони.

З наших буднів

ОДНА СТАРА ЦЕРКОВЦЯ...

Видавництво „Ми і Світ" випустило невеличкий альбом п. з. „Дерев'яні церкви в Україні", в якоме зібрано шкіци, рисунки і фотографії кількадесяти найкращих архітектурних пам'яток нашого церковного будівництва.

Серце забилося в мене гордістю, що між пам'ятками відзначено також старенькy церковцю св. Миколая в селі В., б-цького повіту, збудовану в 1729 році. Її між іншим, часто відмічав у своїх працях проф. Володимир Січинський ставляче її за один з кращих зразків бойківського стилю — на рівні з відомою церквою в Сихові коло Львова.

Тисячі споминів зароїлось в голові, віджили в уяві золоті дні дитинства, так тісно сплетені з тією сільською церковцею, що височіла своїми трьома банями на горбку, серед розмолених лип та старих, цвинтарних смерек...

Чи стоїть вона на тому горбочку, як колись стояла, чи не змели її з лиця землі різні хуртовини? А може служить тепер колгоспові за склад збіжжя?..

І сталася дивна річ... Може то мої односельчани в незбагнений спосіб, через незримі простори, через моря-океани, відгадали мої думки та поспішили заспокоїти мене, розвіяти чорні мислі?.. Ось в мене на руках лист з рідного села, писаний так добре всім нам відомим фіолетним атраментом...

„...В нас Служба Божа щочетверта неділя, доїжджає священик з П., бо наш виїхав на роботу в східні області, куди багато по його професії виїжджало... Вийшов був закон, щоб вибрати комітет до церкви, аби нею займався, і до того комітету вибрали нашого Влодка. Люди мають до нього довір'я, бо знають, що він не полакомиться на копійку. Ми купили до церкви дзвін, бо був тільки один, а церкву в середині побілили, а на верх купили бляху і тепер гарно виглядає, то її не пізнав би"...

Так, може справді не пізнав би... Не пізнав би її мабуть і знавець церковного мистецтва, п. проф. Січинський, а може й заплакав би з жалю, побачивши стрункі бані церковні полатані бляхою, а старовинні мальовила на стінах в псевдовізантинському стилю — забілені ванном.

Вір'ю, однак, що шановний пан професор простив би моїм односельчанам їхній важкий „злочин" проти законів архітектури і стилю, взявши до уваги їх добру волю причинитися до слави Божої... З своїх голодних пайків, зароблених у колгоспі, вони спромоглися купити дзвін, відновити й „прикрасити" церкву — на свій смак та уподобання.

Наша стара церковця залишалася цінною архітектурою пам'яткою тільки в книжках та альбомах. В житті і в дійсності вона тепер здіймається до неба світлим пам'ятником незламного пров'язання села до святої віри батьків, до рідної Церкви.

Ікер.

Вступайте в члени Українського Народного Союзу!

✝

Ділимося сумною вісткою, що дня 12-го вересня 1956 р. упокоївся в Бозі, на удар серця

бл. п. АНТІН СУРМА

проживши 71 років. Покійний походив зі села Стара Сіль, пов. Старий Самбір. До Америки приїхав 1910 р. Весь час прожив в Нюарку, Ню Джерзі а останні 2 місяці в Данелен, Н. Дж. Тіло Покійного находиться в погребовому заведенні М. Литвина в Нюарку.

Похорон відбудеться в суботу о год. 9-ій рано з погр. заведення до церкви св. Івана Хрестителя при Мортон вул., відтак на вічний спочинок на Еверґрін цвинтар.

Горем прибита родина
ХРИСТИНА — дружина
Діти
МАРІЯ ГАНУСЕЙ з Филаделфії
МИХАЙЛО СУРМА з Ню Бронсвик, Н. Дж.
АННА ЯНЧИШИН
Зяті, невістки і внуки.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.